

Anonimizēta redakcija

Tulkojums

C-776/21 – 1

Lieta C-776/21

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu

Iesniegšanas datums:

2021. gada 15. decembris

Iesniedzējtiesa:

Amtsgericht Düsseldorf (Vācija)

Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:

2021. gada 8. decembris

Prasītājs:

EV

Atbildētāja:

Alltours Flugreisen GmbH

[..]

***Amtsgericht Düsseldorf* [Diseldorfas pirmās instances tiesas]**

lēmums

lietā

EV pret *Alltours Flugreisen GmbH*

[..]

Saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 267. panta otro daļu tā 2008. gada 9. maija redakcijā, kurā jaunākie grozījumi ir izdarīti ar Lēmuma 2012/419/ES (2012. gada 11. jūlijs) (OV L 204, 131. lpp.) 2. pantu, Eiropas Savienības Tiesai prejudiciāla nolēmuma tiesvedībā tiek uzdoti šādi jautājumi par Savienības tiesību interpretāciju:

- 1) Vai, lai pastāvētu nenovēršami un ārkārtēji apstākļi ceļojuma galamērķa vietā Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas (ES) 2015/2302 (2015. gada 25. novembris) par kompleksiem ceļojumiem un ar tiem saistītiem ceļojumu pakalpojumiem, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 2006/2004 un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2001/83/ES un atceļ Padomes Direktīvu 90/314/EEK (turpmāk tekstā – “Komplekso ceļojumu direktīva”) 12. panta 2. punkta pirmā teikuma izpratnē, ir pietiekami, ka specializēta iestāde, kas valstī ir izveidota aizsardzībai pret infekciju slimībām, ceļojuma galamērķi ir klasificējusi kā riska zonu un vienlaikus nosacījumi klasifikācijai par riska zonu mītnes zemē nav bijuši izpildīti?
- 2) Vai brīdī, kad ceļotājs izbeidz kompleksā ceļojuma pakalpojuma līgumu Komplekso ceļojumu direktīvas 12. panta 2. punkta pirmā teikuma izpratnē, viņam ir jāspēj prognozēt, ka galamērķa vietā vai tās tiešā tuvumā izlidošanas datumā vai ceļojuma laikā pastāvēs būtiski traucējumi?
- 3) Vai līgums ir jāizbeidz īsi pirms ceļojuma, vai arī to katrā ziņā tad var paziņot jebkurā brīdī no ceļojuma rezervēšanas brīža līdz ceļojuma sākumam, ja līguma izbeigšanas brīdī nav bijis tā, ka nav nekādu norāžu attiecībā uz ārkārtas apstākļu iestāšanos?

Pamatojums

I.

- 1 Prejudiciālo jautājumu pamatā ir strīds par šādiem faktiem:
- 2 Prasītājs sev un savai sievai pie atbildētājas rezervēja komplekso ceļojumu uz Antalju (Turcija) laikposmā no 2021. gada 3. jūnija līdz 2021. gada 16. jūnijam par cenu 2108,00 EUR. Pamatojoties uz atbildētājas izsniegtu rēķinu, prasītājs samaksāja summu 648,00 EUR apmērā.
- 3 Ar 2021. gada 10. marta vēstuli prasītājs paziņoja, ka atsakās no rezervētā kompleksā ceļojuma un izbeidz ceļojuma līgumu, un pieprasīja atmaksāt samaksātos 648,00 EUR. Prasītājs līguma izbeigšanu pamatoja ar Federālās ārlietu ministrijas izdotajiem brīdinājumiem saistībā ar ceļošanu, kas bija spēkā līguma izbeigšanas brīdī. Paredzētajā ceļojuma dienā Ārlietu ministrijas brīdinājuma par ceļošanu vairs nebija, tomēr ceļojuma galamērķa valsti *Robert-Koch-Institut* [Roberta Koha institūts], kas saskaņā ar *BGA-Nachfolgegesetz* [Likuma par Federālās veselības pārvaldes funkciju pārņēmējām iestādēm] 2. panta 3. punkta 1. apakšpunktu ir atbildīgs par infekcijas un neinfekcijas slimību atklāšanu, profilaksi un kontroli Vācijā, joprojām bija klasificējis kā riska zonu.
- 4 Prasītājs iesniedzējtiesā, *Amtsgericht Düsseldorf*, kā pirmās instances tiesā pret atbildētāju ir cēlis prasību par 648,00 EUR atmaksu, pieskaitot procentus 5 procentpunktu apmērā virs Eiropas Centrālās bankas pamatlikmes, sākot no

2021. gada 10. aprīļa, kā arī papildus pirmstiesas izdevumu samaksu vai atbrīvošanu no tiem par sava pārstāvja īstenoto tiesību aizsardzību 159,94 EUR apmērā.

- 5 Atbildētāja ir lūgusi prasību noraidīt. Tā ir paziņojusi par ieskaitu ar savu prasījumu par kompensāciju ceļojuma līguma izbeigšanas dēļ atbilstoši Vācijas Civilt kodeksa 651.h panta 1. punkta trešajam teikumam, skatot to kopsakarā ar 2. punktu, kas saskaņā ar tās vispārīgajiem noteikumiem un nosacījumiem līguma izbeigšanas brīdī bija 25 % no ceļojuma cenas un tādējādi pārsniedza prasībā izvirzīto prasījumu. Prasītājs uzskata, ka, neraugoties uz līguma izbeigšanu, atbildētāja nevar prasīt kompensāciju, jo ceļojuma galamērķa vietā bija izveidojušies nenovēršami un ārkārtēji apstākļi Vācijas Civilt kodeksa 651.h panta 3. punkta izpratnē, proti, īpašs veselības apdraudējums Covid-19 pandēmijas seku dēļ.
- 6 Vācijas Civilt kodeksa 651.h panta, ar kuru ir transponēts Komplekso ceļojumu direktīvas 12. pants un kas ir stājies spēkā 2018. gada 1. jūlijā, 1.–3. punkts ir formulēts šādi:
- 7 *“(1) Ceļotājs jebkurā laikā pirms ceļojuma sākuma var izbeigt līgumu. Ja ceļotājs izbeidz līgumu, organizators zaudē tiesības uz nolīgto ceļojuma cenu. Tomēr organizators var prasīt maksāt atbilstošu kompensāciju.*
- 8 *(2) Līgumā, arī izmantojot iepriekš formulētus līguma nosacījumus, var paredzēt saprātīgus fiksētus kompensācijas maksājumus, kuru apmērs ir atkarīgs no:*
- 9 *1. laikposma no paziņojuma par līguma izbeigšanu līdz ceļojuma sākumam,*
- 10 *2. organizatora izmaksu ietaupījumiem un*
- 11 *3. ienākumiem no ceļojuma pakalpojumu alternatīvas izmantošanas.*
- 12 *Ja līgumā nav paredzēti fiksēti kompensācijas maksājumi, kompensācijas apmēru nosaka atbilstoši ceļojuma cenai, no kuras atskaitīta organizatora ietaupīto izmaksu vērtība, kā arī tas, ko viņš iegūst no ceļojuma pakalpojumu alternatīvas izmantošanas. Pēc ceļotāja pieprasījuma organizatoram ir pienākums pamatot kompensācijas apmēru.*
- 13 *(3) Atkāpjoties no 1. punkta trešā teikuma, organizators nevar pieprasīt kompensāciju, ja galamērķa vietā vai tās tiešā tuvumā ir izveidojušies nenovēršami un ārkārtēji apstākļi, kas būtiski ietekmē kompleksā pakalpojuma sniegšanu vai kas būtiski ietekmē pasažieru pārvadāšanu uz galamērķi. Apstākļi ir nenovēršami un ārkārtēji šīs sadaļas izpratnē, ja tie nepakļaujas tās puses kontrolei, kas uz tiem atsaucas, un to sekas nebūtu bijis iespējams novērst pat tad, ja būtu veikti visi saprātīgi iespējamie pasākumi.”*

II.

- 14 Strīda izšķiršanai ir būtiski, kādas prasības Komplekso ceļojumu direktīvas 12. panta 2. punktā ir izvirzītas attiecībā uz nenovēršamiem un ārkārtējiem apstākļiem globālas pandēmijas gadījumā un vai ar to ir prasīts Vācijas Civilkodeksa 651.h panta 3. punktu interpretēt tādējādi, ka līguma izbeigšana bez izbeigšanas maksas samaksas vienmēr ir iespējama, ja ceļojuma laikā ir pastāvējuši nenovēršami un ārkārtēji apstākļi Komplekso ceļojumu direktīvas 12. panta 2. punkta pirmā teikuma izpratnē, turklāt neatkarīgi no tā, vai to pastāvēšana līguma izbeigšanas brīdī bija paredzama un kāds laika posms ir starp līguma izbeigšanu un ceļojuma laiku. Iesniedzējtiesa sliecas piekrist šim viedoklim pretēji līdz šim dominējošajam viedoklim nacionālajā judikatūrā.

1.

- 15 Iesniedzējtiesa uzskata, ka plānotā ceļojuma laikā bija izpildītas nenovēršamiem un ārkārtējiem apstākļiem izvirzāmās prasības saskaņā ar Vācijas Civilkodeksa 651.h panta 3. punkta pirmo teikumu un Komplekso ceļojumu direktīvas 12. panta 2. punkta pirmo teikumu, jo salīdzinājumā ar mītnes zemi plānotā ceļojuma laikā pastāvēja ievērojami augstāks saslimšanas risks, un tas ir pietiekami, lai pieņemtu, ka pastāv ārkārtēji apstākļi. Saskaņā ar valstī sniegto interpretāciju būtiski traucējumi pastāv it īpaši tad, ja ir skarta ceļotāja personiskā drošība. Uz globālu pandēmiju, kas apdraud cilvēku veselību, attiecas ārkārtas apstākļu jēdziens tikai tad, ja risks saslimt galamērķī un vietās, kuras ir jāšķērso, ir ievērojami augstāks, nekā mītnes zemē [...] [atsauce uz doktrīnu].
- 16 Laikposmā, kurā bija jānotiek ceļojumam, Hesenes federālajā zemē, kur atrodas prasītāja domicils un pastāvīgā dzīvesvieta, septiņu dienu vidējais saslimstības rādītājs uz 100 000 iedzīvotājiem bija 25,4. Turklāt šī vērtība izriet no saslimstības rādītāja, kas pakāpeniski samazinājās no 41 līdz 16 (avots: Roberta Koha institūts). Tajā pašā laikposmā septiņu dienu vidējais saslimstības rādītājs Turcijā bija 53,1, turklāt arī tas izriet no saslimstības rādītāja, kas kopumā samazinājās no 61,2 līdz 49,6 (avots: <https://www.corona-in-zahlen.de/weltweit/tuerkei/>). Tādējādi saslimstības rādītājs prasītāja ceļojuma telpā pēdējo septiņu dienu laikā bija gandrīz par 30 reģistrētiem SARS-CoV2 inficēšanās gadījumiem uz 100 000 iedzīvotājiem augstāks, nekā viņa mītnes zemē. Tas nozīmē vairāk nekā divas reizes augstāku saslimstību, nekā prasītāja mītnes zemē. Vienlaikus Roberta Koha institūts Turciju ceļojuma laikā bija norādījis kā riska zonu, jo septiņu dienu saslimstības rādītājs uz 100 000 iedzīvotājiem joprojām vidēji bija lielāks par 50. Tādēļ Federālā ārlietu ministrija attiecībā uz Turciju ceļojuma brīdī bija paziņojusi:
- 17 *“Covid-19 izplatība joprojām rada ierobežojumus starptautiskajā gaisa satiksmē un pasažieru pārvadājumos, kā arī sabiedriskās dzīves ierobežojumus. Brīdinām neveikt nebūtiskus tūrisma braucienus uz Turciju. [...]”*
- 18 *Covid-19 ir smagi skāris Turciju. Visa Turcija ir klasificēta kā riska zona.”*

- 19 Saskaņā ar Federālās ārlietu ministrijas paziņojumu šāds brīdinājums saistībā ar ceļošanu, proti, nav uzskatāms par ceļošanas aizliegumu, taču tas ir uztverams kā steidzams aicinājums neveikt šādus ceļojumus. Salīdzinājumā ar izcelsmes valsti pastāv augstāks apdraudējums un tādējādi nenovēršami un ārkārtēji apstākļi. Iesniedzējtiesa uzskata, ka no ceļotāja nebūtu saprātīgi sagaidīt, ka viņš dosies ceļojumā uz galamērķi, kuru attiecīgi valstī atbildīgā iestāde ir klasificējusi kā riska zonu nopietnai slimībai, lai gan tajā pašā laikā mītnes zemē nav izpildīti nosacījumi šādai klasifikācijai.

2.

- 20 Tomēr brīdī, kad prasītājs paziņoja par līguma izbeigšanu, viņš vēl nevarēja prognozēt, ka ceļojuma laikā pastāvēs ārkārtas apstākļi, kuru rezultātā ceļojuma līgums tiks izbeigts, neizmaksājot kompensāciju. Laikā, kad prasītājs izbeidza ceļojuma līgumu, septiņu dienu saslimstības rādītājs visā Vācijā bija 65, Hesenē – 69 un Turcijā – ap 100. Ceļojuma līguma izbeigšanas datums bija marts, ceļojums bija paredzēts jūnijā. Pēc pieredzes, ņemot vērā siltākos laikapstākļus, bija sagaidāma saslimstības gadījumu skaita samazināšanās, kas, kā atspoguļots iepriekš, faktiski notika, taču salīdzinājumā ar mītnes zemi ne tik lielā mērā, lai vairs nepastāvētu riska zonas klasifikācija un līdz ar to paaugstināts risks salīdzinājumā ar mītnes valsti.
- 21 *Bundesgerichtshof* [Federālās augstākās tiesas] skatījumā traucējumu būtiskuma sliekšnis Vācijas Civilkodeksa 651.[h] panta 3. punkta izpratnē ir sasniegts tikai tad, ja paziņojuma par līguma izbeigšanu iesniegšanas brīdī, ņemot vērā konkrētā gadījuma apstākļus, ar noteiktu varbūtības pakāpi ieceļošanas brīdī vai ceļojuma laikā ir sagaidāms veselības apdraudējums. Turklāt, no ceļotāja viedokļa raugoties, nav nepieciešams, lai pastāv liela varbūtība, ka risks īstenosies, bet pietiek ar “būtisku varbūtību” 25 % apmērā [...] [atsauces uz doktrīnu]. Tātad ir nepieciešams, lai ceļotājs pieņem uz prognozēm balstītu lēmumu. Tomēr, ja brīdī, kad ceļotājs paziņo par līguma izbeigšanu, nepastāv vismaz 25 % varbūtība, ka atpūtas galamērķī pastāvēs būtisku traucējumu risks, nav nozīmes tam, vai šis risks vēlāk ceļojuma laikā patiešām īstenojas. Šajā ziņā tiek ņemts vērā tikai līguma izbeigšanas laiks, tādējādi ceļotājs joprojām ir atbildīgs par kompensāciju [...] [atsauces uz doktrīnu]. Līguma izbeigšanai termiņš nav noteikts. Tādēļ, saistībā ar lēmumu, kas balstīts uz prognozēm, attiecībā uz kuru krietni pirms ceļojuma brīža regulāri trūkst uzticamu piesaistes kritēriju, ir nostiprinājies nerakstīts likums par ne vairāk kā četrām nedēļām pirms ceļojuma sākuma [...] [atsauces uz doktrīnu]; *AG Düsseldorf* spriedums, 2021. gada 8. februāris, 37 C 471/20; *AG Hannover* [Hanoveres pirmās instances tiesas] spriedums, 2021. gada 23. aprīlis, 539 C 12352/20), turklāt arī paziņojums par līguma izbeigšanu jau sešas nedēļas pirms ceļojuma sākuma tika novērtēts kā tāds, kas sniegts īsi pirms ceļojuma sākuma (*AG Aschaffenburg* [Ašafenburgas pirmās instances tiesas] spriedums, 2021. gada 18. janvāris, 126 C 1267/20). Tā kā līguma izbeigšanas brīdī gandrīz trīs mēnešus pirms ceļojuma sākuma nebija iespējams pieņemt objektīvi pamatotu, uz prognozēm balstītu lēmumu, jo trūka

zināšanu par pandēmijas tālāko attīstību, pamatojoties uz šādu Vācijas Civillkodeksa 651.h panta 3. punkta interpretāciju, prasība būtu jānoraida, jo atbildētāja ar savu pretpasījumu samaksāt atbilstošu kompensāciju par ceļojuma līguma izbeigšanu varētu panākt ieskaitu.

III.

- 22 Tiesai, kas izskata lietu, ir šaubas par to, vai valstī sniegtā Vācijas Civillkodeksa 651.h panta 3. punkta interpretācija attiecībā uz prasīto prognozēšanas iespēju un no tās izrietošo līguma izbeigšanas termiņu ir saderīga ar Eiropas tiesībām. Komplekso ceļojumu direktīvas 12. panta 2. punktā ir pieļauta ceļojuma līguma izbeigšana bez maksas, “ja galamērķa vietā vai tās tiešā tuvumā ir izveidojušies nenovēršami un ārkārtēji apstākļi, kas būtiski ietekmē kompleksā pakalpojuma sniegšanu vai kas būtiski ietekmē pasažieru pārvadāšanu uz galamērķi”.
- 23 No tiesību normas formulējuma neizriet, ka līguma izbeigšanas brīdī ir jābūt iespējai prognozēt ārkārtas apstākļu esamību. It īpaši tas arī neizriet no Komplekso ceļojumu direktīvas 31. apsvēruma. Šajā ziņā direktīvu var saprast tikai tā, ka, pieņemot lēmumu par būtiskiem traucējumiem, izšķiršana ir faktiskā situācija ceļojuma sākumā vai ceļojuma laikā. Komplekso ceļojumu direktīvas 31. apsvēruma pirmajā teikumā ir noteikts, ka ceļotāji “jebkurā brīdī” pirms kompleksā ceļojuma pakalpojuma sākuma var izbeigt līgumu. Lai gan apsvēruma otrajā teikumā šis formulējums vairs nav izmantots, tomēr no abu teikumu sistēmiskā izkārtojuma tajā pašā apsvērumā var secināt, ka formulējumam ir jāattiecas arī uz otro teikumu. Turklāt Komplekso ceļojumu direktīvas 12. panta 2. punktā ir atsauce uz 1. punktu, kurā ir reglamentēta līguma izbeigšanas iespēja un tostarp kompensācijas maksājums. Šajā ziņā tiesību normu saskaņā ar formulējumu varētu interpretēt tā, ka nav jāņem vērā viss 1. punkts, tātad, arī regulējums par līguma izbeigšanu “jebkurā brīdī”. Tomēr Komplekso ceļojumu direktīvas 12. panta 2. punkta jēga un mērķis ir tieši reglamentēt izņēmumu no 1. punktā paredzētā attiecībā uz ceļotāja pienākumu maksāt kompensāciju. Šajā saskatīt vēl arī prognozēšanas iespēju vai termiņu līguma izbeigšanai, būtu pretrunā šai jēgai un mērķim.
- 24 *Bundesgerichtshof* savu tiesību normu interpretāciju, lai pamatotu ceļotāja prognozēšanas iespēju līguma izbeigšanas brīdī, ir izsecinājusi no iepriekš konstatētā par Vācijas Civillkodeksa 651.j panta 1. punktu redakcijā, kas bija spēkā līdz 2001. gada 31. decembrim, kurā bija reglamentēta līguma izbeigšanas iespēja, ja neparedzamu nepārvaramas varas apstākļu dēļ ceļojums ir apgrūtināts, apdraudēts vai būtiski traucēts. Savā “viesuļvētras spriedumā” (*BGH X ZR 147/01*) attiecībā uz Vācijas Civillkodeksa 651.j panta 1. punktu *Bundesgerichtshof* ir nospriedusi, ka līguma izbeigšanas brīdī ir jābūt iespējai uzskatīt, ka pastāv “ievērojama varbūtība”, ka ceļojuma risks iestāsies. Iepriekšējais Vācijas Civillkodeksa 651.j panta regulējums šobrīd ir atrodams Vācijas Civillkodeksa 651.h pantā. Turklāt, pieņemot jauno Vācijas Civillkodeksa 651.h pantu, tika transponēta Komplekso ceļojumu direktīva (skat. *Bundestag* izdevumu 18/10822). Šajā ziņā transponētajā Komplekso ceļojumu direktīvas

12. panta 2. punktā, atšķirībā no Vācijas Civilt kodeksa 651.j panta 1. punkta redakcijā, kas bija spēkā līdz 2001. gada 31. decembrim, nav ietverta atsauce uz kompleksā ceļojuma vai ceļotāja “apdraudējumu”. Apdraudējums pastāv, ja notikumu netraucētas attīstības gadījumā situācija ar pietiekamu varbūtību var radīt kaitējumu. Šajā ziņā saskaņā ar definīciju apdraudējums tieši var izrietēt tikai prognozēšanas rezultātā. Tomēr atšķirībā no apdraudējuma būtiski traucējumi ceļojuma galamērķī nav jāprognozē. Tos var novērtēt tikai atbilstoši faktiskajiem apstākļiem. Tādēļ saskaņā ar šo viedokli prasīt ceļotāja prognozi vai tuvumu laika ziņā ceļojuma brīdim ir pretrunā Komplekso ceļojumu direktīvas 12. panta 2. punkta formulējumam un jēgai un mērķim (skat. arī *Landgericht Frankfurt* [Frankfurtes apgabaltiesas] spriedumu, 2021. gada 10. augusts, 24 S 31/21, *BeckRS* 2021, 23370). Saskaņā ar šeit pārstāvēto viedokli iespējas izbeigt līgumu bez maksas ierobežošana, saglabājot atbilstošu patērētāju aizsardzības līmeni, no labticības viedokļa raugoties šķiet nepieciešama tikai tad, ja ārkārtas apstākļu iestāšanās paziņojuma par līguma izbeigšanu sniegšanas brīdī bija pilnīgi neparedzama, tātad plānotajā ceļojuma laikā ir iestājies nejaušs notikums, par kura iespējamo iestāšanos līguma izbeigšanas brīdī nebija nekādu norāžu. Tomēr tas tā nav gadījumā, ja ārkārtas apstākļus veido pandēmijas izplatīšanās ceļojuma galamērķī, par kuras globālo izplatīšanos paziņojuma par līguma izbeigšanu brīdī jau bija zināms.

IV.

- 25 Tiesa līdz šim nav precizējusi, kādiem nosacījumiem ir jāatbilst nenovēršamiem un ārkārtas apstākļiem Komplekso ceļojumu direktīvas 12. panta 2. punkta pirmā teikuma izpratnē globālas pandēmijas gadījumā, vai var tikt prasīts, lai ceļotājs līguma izbeigšanas brīdī pieņem uz prognozēm balstītu lēmumu, un vai, raugoties no labticības viedokļa, var noteikt maksimālo termiņu laikposmam no līguma izbeigšanas līdz ceļojuma sākumam.
- 26 [...] [tiesvedības apturēšana]
- [..]
- [..] [paraksti]